

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

SRMKA Sayı/ Issue 2

Yıl/Year 2020, 103-135

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 25.11. 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 17.12.2020

Yayın Tarihi/ Published: 31.12.2020

2019 YILI SYEDRA-BÜYÜK HAMAM KAZI ÇALIŞMALARINDA BULUNAN GEÇ ROMA D SERAMİKLERİ

LATE ROMAN D CERAMICS DISCOVERED DURING THE SYEDRA-LARGE BATH EXCAVATIONS IN 2019

G. Senem ÖZDEN GERÇEKER *

Özet

Syedra antik kenti, Antalya'ya bağlı Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda, Pamphylia ve Dağlık Kilikia (Kilikia Trakheia) bölgelerini birbirinden ayıran Sedre Çayı'nın hemen batısında yer alır. Bulunduğu konum sebebiyle zaman zaman Pamphylia veya Isauria bölgelerine dahil edilmişse de yansıttığı kültür ve yerleşim modeli Syedra'nın tipik bir Dağlık Kilikia kenti olduğunu göstermektedir.

Syedra, Roma ve Erken Bizans dönemleri boyunca limanı sayesinde Güneybatı Anadolu ve Batı Kıbrıs arasındaki ticaret ağında önemli bir role sahip olmuştur. Bu coğrafyalarda farklı atölyelerde üretilmiş olan Geç Roma D seramikleri (MS 4.- 7. yüzyıl sonu), 2019 yılı Syedra-Büyük Hamam kazı çalışmalarında en yaygın görülen kırmızı astarlı seramik grubunu oluşturur. Arkeometrik karakterizasyonları hakkında henüz bir bilgi sahibi olmadığımız söz konusu seramiklerin üretim yerleri kesin olarak bilinmemekle beraber, makroskopik yöntemlerle tespit edilebilen hamur katkı maddeleri birkaç farklı üretim merkezine ait olabileceklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Syedra, Geç Roma D, Ticaret, Dağlık Kilikia, Kırmızı Astarlı Seramik

Abstract

The site of the ancient city of Syedra is located approximately 20 km southeast of the district of Alanya in Antalya. It is west of the stream named Sedra, which separates the Pam-phylia and Rough Cilicia (Cilicia Trachea) regions. Although this ancient city is sometimes considered part of the Pamphylia and Isauria regions because of its location, the site demonstrates evidence of a form of settlement and culture that more strongly indicates a typical Rough Cilician city.

* E-posta: senem.ozden@gmail.com

ORCID ID: [0000-0003-1720-6315](https://orcid.org/0000-0003-1720-6315)

During the Imperial and early Byzantine periods, Syedra was an active player in the trade network between southwest Anatolia and western Cyprus, via its harbour. Late Roman D vessels (4th century AD-late 7th century) are known to have been manufactured by different workshops in geographies within the coverage of this trade network. These vessels constitute the largest red slip ware group discovered in the 2019 Syedra-Large Bath excavations. Since no archaeometric study was conducted within the scope of this research, the production centers of these vessels cannot be safely named for the time being. Nonetheless, the wide macroscopic variability of the sherds show the existence of several fabrics, most probably associated with different production centers

Keywords: Syedra, Late Roman D, Trade, Rough Cilicia, Red Slip Ware

Giriş

Syedra antik kenti, Antalya'ya bağlı Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda, Pamphylia ve Dağlık Kilikia (Kilikia Trakheia) bölgelerini birbirinden ayıran Sedre Çayı'nın hemen batısında, Asar Tepe (400 m) ve çevresinde konumlanmaktadır (Fig. 1). Syedra bulunduğu konum sebebiyle kimi antik kaynaklar tarafından Pamphylia veya Isauria bölgelerine dahil edilmişse de, yansıttığı kültür ve yerleşim modeli tipik bir Dağlık Kilikia kenti olduğunu göstermektedir¹.

Syedra'nın tarih sahnesine çıkışı, Geç Hellenistik Dönem'de Kilikia'lı korsanlara karşı verdiği mücadele ile olmuştur². Antik kaynaklara göre, MÖ 48 yılında Gaius Iulius Caesar karşısında mağlup olan Gnaeus Pompeius Magnus, Lesbos Adası'ndan küçük bir gemiyle Syedra'ya gelmiş ve buradan Mısır'a sığınmak üzere Akdeniz'e doğru demir almıştır³. Lucanus, "Pharsalia" adlı eserinde Syedra'yı "Selinus gemilerinin yükleme ve boşaltma yaptıkları bir liman" şeklinde tanıtmaları antik kentin deniz ticaretindeki rolünü göstermesi açısından önemlidir⁴. Dağlık Kilikia'nın liman kentlerinden biri olarak Syedra, Roma ve Erken Bizans dönemleri boyunca Doğu Akdeniz'de, özellikle Güneybatı Anadolu ve Batı Kıbrıs arasındaki ticaret ağında aktif bir rol oynamıştır⁵. Kent, bu dönemler boyunca büyük işliklerde imal ettiği zeytinyağı ve şarap başta olmak üzere, yerel ürünlerini dış pazarlara ihraç ederek ekonomisini geliştirme imkanı bulmuş olmalıdır⁶. Bizans Dönemi'nde Pamphylia

¹ Ptolemaios V, V, 116; Stephanos, 589; Hierocles, 679.

² Merkelbach- Stauber 1996.

³ Florus 2, 13, 52; Lucanus 8, 259-260.

⁴ Lucanus 8, 259 " ...*Sequitur pars magna Senatus, Ad profugum collecta duces; parvisque Syhedris, Quo portu mittitque rates recipitque Selinus...*"

⁵ Poblome- Fırat 2011, 49-55; Williams- Lund 2013, 189-198.

⁶ Autret- Rauh 2010, 112-113; Can vd. 2017, 243-245.

metropolitliğine bağlı bir piskoposluk⁷ merkezi olan kentin 13.-14. yüzyıl sonuna kadar iskân edildiği düşünülmektedir⁸.

Büyük Hamam Kazı Çalışmaları

Asar Tepe'nin güneye dönük yüksek eteklerine inşa edilmiş olan anıtsal yapılar, Syedra'nın en parlak dönemi olan MS 2. - 4. yüzyıllara tarihlenir (Fig. 2). Sütünlü Cadde'nin hemen güneyinde yer alan Büyük Hamam, neredeyse tavan seviyesine kadar korunan duvarlarıyla bu yapılar arasında en görkemli olanıdır (Fig. 3). Tonoz çatılı ve iki katlı olduğu anlaşılan yapının planına, daha erken evreye ait Gymnasion'a çeşitli mekânların eklenip genişletilmesi sonucu MS 3. yüzyılın ilk yarısında kavuşmuş olduğu düşünülmüştür⁹. Hamam, Geç Roma Dönemi'nde de çeşitli onarım ve değişiklikler geçirerek farklı amaçlarla kullanılmaya devam etmiş olmalıdır.

Büyük Hamam'da kazı çalışmaları ilk kez 2019 yılında, kuzey yönde apsisli olan uzun dikdörtgen planlı Frigidarium bölümünde başlatılmıştır (Fig. 3)¹⁰. Mekânın neredeyse tavan yüksekliğine kadar korunagelen nişlerle hareketlendirilmiş duvarlarında yer yer fresko izleri görülebilmektedir. Kaçak kazılar sonucu açılmış kısımlardan Frigidarium'un, tüm zemininin mozaik döşemeyle kaplı olduğu anlaşılmaktadır. 2019 yılında mozaik döşemeyi sistemli bir biçimde açığa çıkartmak amacıyla Frigidarium'da başlanan çalışmalar sırasında MS 4. -7. yüzyıllara ait seramik parçaları, pişmiş toprak dokuma ağırlıkları, metal ve kemik objeler ve I. Iustinianus dönemine ait (MS 527-565) bir adet bronz sikke ele geçmiştir. Seramik buluntuları arasında yer alan kırmızı astarlıların büyük bölümünün (%92) Geç Roma D/Late Roman D, geriye kalan birkaç örneğin ise (%6) Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve (%2) Phokaia Kırmızı Astarlı Seramikleri formlarında olduğu kaydedilmiştir.

Geç Roma D Seramikleri ve Büyük Hamam'da Bulunan Örnekleri

Geç Roma D, F. O. Waagé'nin 1948 yılında Antiochia ad Orontes kırmızı astarlı seramik buluntuları üzerinden oluşturduğu beş tipoloji grubundan biridir¹¹. 1972 yılında Hayes, Kıbrıs'ta örneklerine yoğun rastladığı Geç Roma D seramiklerini yerel üretim kabul ederek

⁷ Kösters 2003, 89- 90.

⁸ Karamut 1997, 53.

⁹ Huber 1993, 35-37, 58, Plan 6-7; Huber 2003, 150-152.

¹⁰ 2019 yılı Syedra kazı çalışmaları Alanya Müzesi başkanlığında ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nden Doç. Dr. H. Ertuğ Ergürer koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. 2020 yılından itibaren kazı çalışmalarına Doç. Dr. H. Ertuğ Ergürer başkanlığında devam edilmektedir.

¹¹ F. O. Waagé, oluşturduğu tipoloji gruplarını Geç Roma A/Late Roman A, Geç Roma B/Late Roman B, Geç Roma C/Late Roman C, Geç Roma D/Late Roman D ve Geç Roma E/Late Roman E olarak isimlendirmiştir: Bkz. Waagé 1948.

“Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri/Cypriot Red Slip Ware (CRSW)” olarak yeniden adlandırmıştır¹². Hayes’in gözlemlerine dayanan Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri’nin makroskopik tanımı şu şekilde özetlenebilir: Hamur 2.5YR 5/6 kırmızı, 10R 5/4, 10R 4/4 soluk kırmızı, 5YR 6/6 kırmızımsı sarı, 5YR 5/6 sarımsı kırmızı gibi çeşitli renklerde. Görülebilen tek katkı maddesi kireç parçacıklarıdır. Genelde hamurdan bir ton koyu olan mat astar, yüzeye ince bir tabaka halinde uygulanır.

Kıbrıs’ta Geç Roma D seramiklerine ait herhangi bir fırın kalıntısına henüz rastlanmamıştır, ancak adanın batısında ele geçen örneklerin arkeometrik analizleri kullanılan hammaddenin Nea Paphos’un kuzeyinde uzanan Troodos Masifi’nin kireç taşı kayaçlarından temin edildiğini göstermektedir¹³. Bununla beraber, 1990’lı yıllardan itibaren Güneybatı ve Batı Anadolu’nun doğusunda yürütülen çeşitli kazı ve yüzey araştırmalarıyla Geç Roma D formu seramiklerin tek üretim merkezinin Batı Kıbrıs olmadığı tespit edilmiştir. Geç Roma Dönemi boyunca farklı atölyeler tarafından üretildiği anlaşılan söz konusu seramik formları, J. Poblome ve N. Fırat’ın 2011 yılında yayımladıkları çalışmalarında “Geç Roma D koinesi” şeklinde adlandırılmıştır (Fig. 4)¹⁴.

Geç Roma D formlarında üretim yapan atölyelerden birinin varlığı Sagalassos, Perge ve Hierapolis kentlerinde ele geçen seramiklerin arkeometrik analizleri ile saptanabilmiştir (Fig. 4)¹⁵. Analizler, üretimde kullanılan hammaddenin asidik karakterli volkanik/plutonik kayaçlardan temin edildiğini göstermektedir. Üretimin en yaygın görüldüğü Perge’deki örnekleri yüzey işlenişleri, hamur dokuları ve bazı formların daha önceden rastlanmayan varyasyonları sayesinde N. Fırat tarafından Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramiklerinden ayırt edilebilmiştir¹⁶. Fırat’ın makroskopik gözlemlerine göre hamur içerisinde kireç parçacıkları, mika ve beyaz/siyah taneler dışında belirgin bir katkı maddesi yoktur. Bu üretimde seramik yüzeyinin Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri’nden daha tozsuz olduğu dikkat çekmiştir. Hamur ile aynı kilden üretilmiş olan astar, genelde mat olup nadiren belirli bir ısıda fırınlanmayı gerektiren metalik parlaklığa ulaşabilmiştir. Perge’de üretimin en yaygın görülen formları Anemurium Well Form, Hayes Form 9, Hayes Form 8 ve Hayes Form 6’dır¹⁷. Perge’nin Geç Roma Dönemi’nde kırmızı astarlı sofrakabı ihtiyacının neredeyse tamamını bu seramiklerle

¹² Hayes 1972, 371-386.

¹³ Gomez vd. 2002, 27.

¹⁴ Poblome- Fırat 2011.

¹⁵ Poblome vd. 2001.

¹⁶ Fırat 2000; Poblome vd. 2001, 120.

¹⁷ Fırat 1999, 40-65, Lev.7.

karşılıklı olması, söz konusu üretim merkezinin kentin territoriumunda ya da yakınında yer almış olabileceğini düşündürür. Bu makalede, söz konusu üretim merkezi için “Güneybatı Anadolu (?) Atölyesi” adı kullanılacaktır.

Anadolu'nun güneybatısında Geç Roma D formlu seramikler üreten bir başka atölyenin izleri, Pamphylia'nın doğu kesiminde, bu defa Aspendos'ta karşımıza çıkar (Fig. 4). Üretimin varlığı, kent limanının konumlandığı tahmin edilen Eurymedon nehir ağzının yaklaşık 8 km doğusunda, içerisinde cüruf ve Geç Roma D formlu bozuk malların da olduğu bir seramik çöplüğü ile anlaşılabilmiştir¹⁸. Söz konusu seramiklere dair yayımlanmış herhangi bir arkeometrik ya da makroskopik çalışma olmaması nedeniyle, Aspendos Geç Roma D üretimi hakkında henüz yeterli bilgimiz bulunmamaktadır.

Güneybatı Anadolu'da Geç Roma D seramikleri ürettiği bilinen diğer bir merkez Pisidia kentlerinden Pednelissos territoriumunda yer alır. Kestros (Aksu) ve onun kolu olan Küçükaksu nehirleri çevresinde, aralarında bozuk malların da bulunduğu çok sayıda Geç Roma D formlu seramik parçası ve jeoreferans görüntülerine ulaşılan 7 ayrı fırın alanı keşfedilmiştir¹⁹ (Fig. 4). Farklı fırınlarda üretilmiş olmalarından ötürü seramiklerin makroskopik özelliklerinin oldukça çeşitli olduğu gözlemlenmiştir. Pednelissos üretimi Geç Roma D seramikleri arasında en yaygın görülen formlar Hayes Form 2, Hayes Form 6, Hayes Form 8 ve Hayes Form 9'dur.

Yukarıda kısaca değinilen atölyelerin dışında, Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'nden farklı hamur-astar yapıları sunan, ancak üretim yerleri hakkında kesin verilerin bulunmadığı bazı Geç Roma D örneklerine Lykia'da Limyra²⁰, Balboursa²¹; Dağlık Kilikia'nın batısında Anemurium²² ve Kıbrıs'ta Dhiorios²³ ve Amathus²⁴ kentlerinde rastlanmıştır (Fig. 4). Geç Roma D koinésine ait seramikler, Doğu Akdeniz'in birçok noktasında, özellikle de üretim

¹⁸ Köse 2017, 184-185.

¹⁹ Üretim ağına ait fırınlar, Pisidia Yüzey Araştırması Projesi tarafından 2008-2010 sezonlarında yürütülen çalışmalar sonucu keşfedilmiştir: Bkz. Jackson 2012 vd., 89-114. Fırınlardan keşfinden önceki senelerde, Pednelissos kentinde yürütülen çalışmalar sırasında tespit edilen bu üretimin hamuru kireç ve küçük siyah parçacık katkılı çok sayıda örneği, F. Kenkel tarafından “Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramiklerinin türevleri” olarak nitelendirilmiştir: Bkz. Kenkel 2007.

²⁰ Eisenmenger 2003, 196; Vroom 2007, 271-273, Kat. No. 9.

²¹ Armstrong 2012, Nos. 4114-4117. Balboursa örnekleri arasında hamuru kireç ve mika katkılı bir Geç Roma D seramik parçası yerel üretim kabul edilmiştir: Bkz. Armstrong 2012, No. 4117.

²² Anemurium'da saptanan örneklerin önemli bir bölümünün hamurunda mika ve kireç parçacıkları kaydedilmiştir: Bkz. Williams 1989, 50-51, Nos. 286-295.

²³ Catling 1972, 73.

²⁴ Amathus'ta ele geçen tozsuz yapıları örneklerin yerel üretim oldukları düşünülmüştür: Bkz. Touma 2001, 273.

yerleri olan Kıbrıs'ın batısı ve Güneybatı Anadolu bölgeleri ile ortak ticaret rotasına sahip Mısır, Ürdün, Suriye ve Filistin'de yaygın kullanım görmüştür²⁵.

Bu çalışmada, 2019 yılı Syedra-Büyük Hamam kazı çalışmalarında tespit edilen Geç Roma D seramikleri arasından form veren 35 adet ağız ve gövde parçası, hamur-astar özellikleri ve tipolojilerine göre incelenmiştir²⁶. Seramiklerin sınıflandırılmasında Hayes'in²⁷ oluşturduğu ve Meyza'nın²⁸ güncellediği Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri (CRSW) tipolojisi referans alınmıştır.

Hayes Form 1

Geniş ağızlı tabak formu²⁹. Basit, kalınlaştırılmış ağız dışı yuvarlatılmış ya da konik formudur. Aşağı doğru daralan gövdeden halka dibe geçiş genelde köşelidir. Gövdede çizgi, nokta veya rulet bezeme yer alır. Formun düz dudaklı 1A varyasyonu MS 375 civarından MS V. yüzyıl ortasına kadar; içe ve dışı kalınlaştırılmış ağızlı, küt ya da düzleştirilmiş dudaklı 1B varyasyonu ise MS 4. yüzyılın üçüncü çeyreğinden yaklaşık MS 424-475 yıllarına kadar üretilmiştir. Geç Roma D koinésinin erken formlarından olan Hayes 1'in, Batı Kıbrıs dışında, "Güneybatı Anadolu (?)"³⁰ ve Pednelissos³¹ atölyelerinde de üretildiği bilinmektedir. Formun yerel üretim olduğu iddia edilen bir örneğine Balboura'da rastlanmıştır³². Katalogda 1B varyasyonuna ait iki örneği yer almaktadır (Kat. No. 1-2, Fig. 7.1-2).

Hayes Form 1/3C

Basit ağızlı kâse formu³³. Kalınlaştırılmış, hafif içe dönük ağızlı ve yuvarlatılmış dudaklıdır. Aşağı doğru daralan düz gövdeli ve içe çekik diplidir. Hayes Form 1B tabaklarıyla takım olarak MS 4. yüzyıl ortası-MS 5. yüzyıl ortalarında üretilmiş olmalıdır. Formun, Batı Kıbrıs dışında, "Güneybatı Anadolu (?) Atölyesi"nde de üretildiği bilinmektedir³⁴. Katalogda sadece bir örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 3; Fig. 7.3).

²⁵ Armstrong 2016, 157-178.

²⁶ 2019 yılı Syedra-Büyük Hamam kazı çalışmalarında ele geçen seramikleri yayımlamama izin veren Alanya Müzesi Müdürlüğüne teşekkür ederim. Kazı çalışmalarının 2019 yılında koordinatörlüğünü ve 2020 yılı itibarıyla başkanlığını yürütmüş olan Doç. Dr. H. Ertuğ Ergürer'e konuyla ilgili göstermiş olduğu destek ve ayırdığı zaman için, ayrıca kazı ekibi üyelerinden Mustafa Yıldızlı, Umut Büyüme ve Nuran Yılmaz'a belgeleme çalışmalarındaki katkılarından ötürü teşekkürlerimi sunarım.

²⁷ Hayes 1972, 371-386.

²⁸ Meyza 2007.

²⁹ Hayes 1972, 372-373; Meyza 2007, 44-49.

³⁰ Fırat 1999, 40-41.

³¹ Jackson vd. 2012, 109, 111.

³² Armstrong 2012, 276, No. 4117.

³³ Meyza 2007, 49-50.

³⁴ Poblome vd. 2001, Fig. 3, 1.

Hayes Form 2

Dışa yumru şeklinde kalınlaştırılmış ve yivlendirilmiş ağızlı kâse formu³⁵. Dışa açılan gövde yumuşak bir kavis yaparak halka dibe bağlanır. Gövdede her zaman rulet bezeme yer alır. Bazı örneklerin tondosunda yivlerle çevrili damga bezeme görülebilir. Formun MS 5. yüzyıl başlarından MS 6. yüzyıl ortası/üçüncü çeyreğine kadar üretildiği düşünülmektedir. Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri arasında popüler olan Hayes Form 2, “Güneybatı Anadolu (?)”³⁶ ve Pednelissos³⁷ atölyeleri tarafından da sevilerek kullanılmıştır. Batı Kıbrıs üretimi olmadıkları anlaşılan bazı örneklerine Balboura³⁸ ve Anemurium’da³⁹ rastlanmıştır. Katalogda, Hayes Form 2’nin farklı ölçü ve orantılarda 7 örneği bulunmaktadır (Kat. No. 4-11, Fig. 7.4-10).

Hayes Form 6

Ucu düz ya da yuvarlatılmış ağızlı kâse formu⁴⁰. Aşağı doğru daralan gövdeli ve halka diplidir. Ağız kenarının altında en az bir yiv ya da silme bulunur. Gövdede rulet bezeme yer alabilir. Formun üretimi MS 7. yüzyıl ortalarına dayanmaktadır. Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri’nde nadir görülen Hayes Form 6, “Güneybatı Anadolu (?)”⁴¹ ve Pednelissos⁴² üretimlerinin ise sevilen formları arasında yer almıştır. Katalogdaki örneği, formun yuvarlatılmış ağızlı farklı bir varyasyonudur (Kat. No. 12, Fig. 8.1).

Hayes Form 7

Dışa kalınlaştırılmış dikdörtgen kesitli ağız kenarına sahip geniş kâse formu⁴³. Ağızın düzleştirilmiş ya da kavisli üst kenarı yivlidir. Ağızdan gövdeye geçiş dar ya da geniş boyunludur. Gövde belirgin bir bombe oluşturarak veya aşağı doğru düz devam ederek yüksek halka dipile birleşir. Ağız kenarının altında karşılıklı iki tutamak yer alır. Genelde dışta, ağız kenarı bitiminde ve boyunda bir ya da birden fazla kazıma tekniğinde dalgalı çizgiler; gövdede ise rulet bezeme görülebilir Form üretimi MS 450 yıllarının hemen öncesinde başlamış ve MS 6. yüzyıl sonu/MS 7. yüzyıl başlarında sona ermiş olmalıdır. Form, Batı Kıbrıs dışında

³⁵ Hayes 1972, 375-376; Meyza 2007, 51-53.

³⁶ Fırat 1999, 43-44; Fırat 2000, 35.

³⁷ Kenkel 2007, 136; Jackson vd. 2012, 94, 96, 110-111.

³⁸ Armstrong 2012, 276, No. 4114.

³⁹ Williams 1989, 50, Nos. 286-288.

⁴⁰ Hayes 1972, 377; Meyza 2007, 57-58.

⁴¹ Fırat 1999, 47-48; Fırat 2000, 35-36.

⁴² Kenkel 2007, 137; Jackson vd. 2012, 107, 110.

⁴³ Hayes 1972, 377-379; Meyza 2007, 58-59.

“Güneybatı Anadolu (?)”⁴⁴ ve Pednelissos⁴⁵ atölyeleri tarafından da üretilmiştir. Ayrıca, Batı Kıbrıs üretimi olmadığı anlaşılan bazı örneklerine Anemurium’da rastlanmıştır⁴⁶. Hayes Form 7, katalogda 2 kâse parçasıyla temsil edilir (Kat. No. 13-14, Fig. 8.2-3).

Hayes Form 8

Dışa çekik ağızlı tabak formu⁴⁷. Düz ya da dış bükey profilli gövde aşağı doğru daralarak halka dibe bağlanır. Gövdede rulet bezeme yer alabilir. Formun kalın ve kenarı yivli olan 8A varyasyonu MS 5. yüzyıla; nispeten ince cidarlı ve geniş ağızlı 8B varyasyonu ise MS 6. yüzyıl başı- MS 7. yüzyıl başına tarihlenir. Form, Batı Kıbrıs dışında “Güneybatı Anadolu (?)”⁴⁸ ve Pednelissos⁴⁹ atölyeleri tarafından da üretilmiştir. Batı Kıbrıs üretimi olmadığı anlaşılan birkaç örneği Anemurium’da kaydedilmiştir⁵⁰. Katalogda formun her iki varyasyonu ikişer örnekle temsil edilmektedir (Kat. No. 15-18, Fig. 8.4-7).

Hayes Form 9-10/Meyza Form K2-5

Hayes’in oluşturduğu Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri tipolojisinde yer alan Hayes Form 9 (MS 6. yüzyılın ortası-MS 7. yüzyılın sonu)⁵¹ ve Hayes Form 10, Meyza tarafından 2007 yılında ölçü ve profil farklılıklarına göre revize edilmiştir⁵². Buna göre: Hayes Form 9’un en sığ ve geniş varyasyonları Meyza Form K2 (MS 7. yüzyıl); Hayes Form 9A/B’nin dışa kalın ve aşağı sarkık ağızlı ve yayvan gövdeli varyasyonları Meyza Form K3 (MS 530/540-MS 670/680); Hayes Form 9C’nin büyük bölümü ve Hayes Form 10:1-2’nin içe dönük, dışta yivlendirilmiş ağızlı varyasyonları Meyza Form K4 (MS 6. yüzyıl ortası- MS 7. yüzyıl sonu) ve son olarak Hayes Form 10:3’ün dışa kalınlaştırılıp yuvarlatılmış ya da yaka biçimi verilmiş ağızlı, derin gövdeli varyasyonları ise Meyza Form K5 (MS 7. yüzyıl) olarak gruplandırılmıştır. Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri arasında popüler olan bu formlar “Güneybatı Anadolu (?)”⁵³ ve Pednelissos⁵⁴ atölyelerinin sevilen formları arasında yer alır. Katalogda, Meyza Form K3 5

⁴⁴ Fırat 1999, 50-51.

⁴⁵ Kenkel 2007, 137; Jackson vd. 2012, 110-111.

⁴⁶ Williams 1989, 51, Nos. 290-291.

⁴⁷ Hayes 1972, 379; Meyza 2007, 60-61.

⁴⁸ Fırat 1999, 51-52; Fırat 2000, 35.

⁴⁹ Kenkel 2007, 137; Jackson vd. 2012, 110-111.

⁵⁰ Williams 1989, 51, Nos. 292-294.

⁵¹ Armstrong’a göre Hayes Form 9 üretimi MS 8. yüzyıl veya 9. yüzyıl başına kadar sürmüştür: Bkz. Armstrong 2016, 157-178.

⁵² Hayes 1972, 379-383; Meyza 2007, 61-72.

⁵³ Fırat 1999, 54-58; 2000, 36-37.

⁵⁴ Kenkel 2007, 137- 139; Jackson vd. 2012, 110-111.

adet, Meyza Form K4 2 adet ve Meyza Form K2 ile K5 ise sadece birer örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 18-26, Fig. 9.1-9).

Hayes Form 11

Geniş ve derin gövdeli tekne formu⁵⁵. Ağız kenarında gözlemlenen profil farklılıklarına göre kendi içinde çeşitli varyasyonlara ayrılır. Aşağı doğru daralan gövde, düz dipile sonlanır. Ağız kenarının altında karşılıklı iki yatay tutamak bulunur. Gövdede çoğunlukla birbirine paralel yatay silmelere sahiptir. Astar, çoğunlukla iç yüzü tümüyle kaplar ve dışta sadece ağız kenarına uygulanır. Formun üretimi MS 5. yüzyıl ortasından MS 7. yüzyıla kadar sürmüştür. Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin en yaygın formlarından biri olan Hayes Form 11, bu popülerliğini "Güneybatı Anadolu (?) Atölyesi" üretiminde de korumuş olmalıdır⁵⁶. Aynı formun az sayıda örneğine Pednelissos Geç Roma D seramikleri arasında da rastlamak mümkündür⁵⁷. Ayrıca, Limyra'da Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'nden farklı hamur yapısı sunan örneklerin varlığı bilinmektedir⁵⁸. Hayes Form 11, katalogda en fazla örnek ile temsil edilen Geç Roma D formu olmuştur. 7 örnekten 5'i dışa dönük yaka ağızlı profilleri ile Hayes 11B varyasyonuna (MS 6. -7. yüzyıl), geriye kalan 2 örnek ise aşağı doğru belirgin biçimde sarkık ağız profilleri ve dikdörtgen kesitli ağızları ile Hayes Form 11C varyasyonuna (MS 550-600/615) aittir (Kat. No. 27-33, Fig. 10.1-7).

Hayes Form 12

Dikey ağızlı testi formu⁵⁹. MS 4. yüzyıl sonundan MS 7. yüzyıla kadar üretilmiş olan formun erken örnekleri dışta silmeli ağız kenarına ve damga bezemeli gövdeye sahiptir. Üretimin daha geç evrelerinde, gövde bezemesiz ya da sadeleştirilmiş bezemeli olabilir. Gövde, dışbükey profil sunarak aşağı doğru genişler ve genelde halka dipile sonlanır. Bazı örneklerin gövdesinde karşılıklı iki dikey kulp bulunur. Batı Kıbrıs'ta nadir görülen bu formun "Güneybatı Anadolu (?) Atölyesi"⁶⁰ tarafından nispeten daha yaygın üretildiği anlaşılmaktadır. Limyra'da, Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'nden farklı hamur yapısına sahip bir örneğine rastlanmıştır⁶¹. Katalogda 12 B varyasyonuna ait tek bir parça yer alır (Kat. No. 34, Fig. 11.1).

⁵⁵ Hayes 1972, 383; Meyza 2007, 72-75.

⁵⁶ Fırat 1999, 75-76.

⁵⁷ Jackson vd. 2012, 106.

⁵⁸ Eisenmenger 2003, 196.

⁵⁹ Hayes 1972, 383-385; Meyza 2007, 75-77.

⁶⁰ Fırat 1999, 66-67.

⁶¹ Vroom 2007, 271-273, Kat. No. 9.

Meyza Form K 8

Ucu yuvarlatılmış, hafif dışı kalınlaştırılmış huni ağızlı testi formu⁶². Uzun silindirik boyunlu, kürevi gövdeli ve halka diplidir. Boyundan omuza birleşen dikey tek kulpludur. MS 4. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir. Katalogda sadece bir örnek ile temsil edilir (Kat. No. 35, Fig. 11.2).

Değerlendirme

MS 4. yüzyıldan MS 7. yüzyıl sonuna kadar Batı Kıbrıs ve Güneybatı Anadolu’da üretildiği bilinen Geç Roma D formulu seramikler, 2019 yılı Syedra-Büyük Hamam kazı çalışmalarında en yaygın görülen kırmızı astarlı grup olmuştur. Form veren 35 adet ağız ve gövde parçasının makroskopik incelemelerinde, seramiklerin birkaç örnek dışında sert ve pürüzsüz dokulu oldukları kaydedilmiştir. Hamuru kireç parçacıkları katkılı örneklerin sayısı oldukça azdır (Kat. No. 2, 5, 18, 26). Bu örneklerin dışında, birkaç parçada katkı maddesi olarak kireç-taş (Kat. No. 28), kireç-kum (Kat. No. 13) veya sadece kum görülmüştür (Kat. No. 3, 21, 35). Katalogda geriye kalan çoğunluğun hamur katkı maddelerinde ise değişen yoğunlukta mika gözlemlenmiştir (Kat. No. 1, 4, 6-12, 14-18, 20, 22-25, 27, 29, 30-33, 35). Bu örnekler, hamur katkılarına göre kendi içlerinde “sadece mika” (Kat. No. 1, 8-12, 15-16, 22-24, 31-32), “mika-kireç” (Kat. No. 4, 7, 20, 27, 30, 33), “mika-kum” (Kat. No. 6, 19, 25), “mika-kireç-kum” (Kat. No. 17, 29) ve “mika-kireç-taşçık” (Kat. No. 14) olarak gruplandırılabilir. En sık görülen hamur renkleri 2.5 YR 6/8, 2.5 YR 6/6 açık kırmızı ve 2.5 YR 5/6 kırmızıdır. Oldukça geniş bir renk skalasına sahip olan astar tüm örneklerde ince ve mattır.

Katalogda yer alan seramikler arasında en yaygın görülen formlar, Hayes Form 2, Hayes Form 9 ve Hayes Form 11’dir (Fig. 6). Diğer yandan, Geç Roma D koinésinin bazı formlarının Syedra örnekleri arasında yer almaması ya da sadece birkaç örnek ile temsil edilmesi, Geç Roma D kullanımında yerel zevk ve estetik anlayışlarına göre bölgeler arası farklılıkların oluştuğunu gösterir. Örneğin, Syedra seramikleri arasında bulunmayan Anemurium Well Form tabakları ya da sadece farklı bir vasyasyonu ile temsil edilen Hayes Form 6 kâseleri, Perge’nin en sevilen Geç Roma D formları arasında yerlerini almıştır.

Arkeometrik karakterizasyonları hakkında henüz bir bilgi sahibi olmadığımız söz konusu seramiklerin üretim yerleri kesin olarak bilinmemekle beraber, sergiledikleri bazı üretim farklılıkları özellikle hamur katkı maddelerinin çeşitliliği, farklı birkaç üretim merkezine ait olabileceklerini göstermektedir. Bunlar arasında, Batı Kıbrıs’ta üretilmiş olduğu tahmin edilen

⁶² Meyza 2007, 81.

(görülebilien tek katkı maddesi kireç parçacıkları olan) örneklerin sayısı oldukça azdır. Hamuru mika katkılı örneklerin bir bölümünün ise Alanya Masifi'nin metamorfik kayalarından üretilmiş olabileceği azımsanmayacak bir ihtimaldir. Bu olasılık, Anemurium'da ele geçen bazı mika katkılı Geç Roma D seramikleri için de geçerlidir. Syedra, Anemurium, Antiochia ad Cragum ve Bıçkıcı Mevkii'nde üretilen mika katkılı, sıkıştırılmış kulplu amphoraların hammaddesinin söz konusu kayalardan temin edilmiş olması, batı Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Geç Roma D üretiminin bir ya da birkaç merkezde gerçekleşmiş olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir⁶³. Gerek Syedra'nın gerekse batı Dağlık Kilikia'nın, Geç Roma D ticaretindeki rolünü anlayabilmemiz daha detaylı ve arkeometri destekli çalışmaların yürütülmesi ile mümkün olacaktır.

⁶³ Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki sıkıştırılmış kulplu amphora üretimi için Bkz. Auret-Rauh 2010. Bu tip amphoraların mika katkısız örneklerinin, yaygın görüldükleri Batı Kıbrıs'ta üretildikleri düşünülmektedir: Bkz. Williams- Lund 2013.

KATALOG

Kat. No. 1 (Fig. 7.1)

Ağız çapı: 22 cm / Cidar: 0,23 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/6 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 4/6 kırmızı

Hayes Form 1B kâse ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; hamur yoğun mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 2 (Fig. 7.2)

Ağız Çapı: 26,17 cm / Cidar: 0,31 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/3 kırmızımsı kahverengi / Astar Rengi: 5YR 4/2 koyu kırmızı

Hayes Form 1B kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur yoğun kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; dışta ağız kenarının altında rulet bezeme.

Kat. No. 3 (Fig. 7.3)

Ağız çapı: 22,13 cm / Cidar: 0,4 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 2.5YR 5/6 kırmızı

Hayes Form 1/3C kâse ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; gözenekli hamur az kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 4 (Fig. 7.4)

Ağız çapı: 24 cm / Cidar: 0, 56 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 4/8 kırmızı (dış ağız kenarı 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; hamur orta yoğunlukta mika ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 5 (Fig. 7.5)

Ağız Çapı: 20 cm / Cidar: 0,39 cm

Hamur Rengi: 10R 6/8 açık kırmızı / Astar Rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur orta yoğunlukta kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 6 (Fig. 7.6)

Ağız Çapı: 21 cm / Cidar: 0,46 cm

Hamur Rengi: 10R 6/6 açık kırmızı / Astar Rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur yoğun mika ve az kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövde boyunca rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 7 (Fig. 7.7)

Ağız Çapı: 14 cm / Cidar: 0,32 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar Rengi: 2.5YR 5/8 kırmızı

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur yoğun mika ve az kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 8 (Fig. 7.8)

Ağız Çapı: 21,97 cm; Cidar: 0,34 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 5/6 kırmızı / Astar Rengi: 2.5YR 5/8 kırmızı

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Orta sertlikte, pürüzsüz dokulu; hamur yoğun mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 9 (Fig. 7.9)

Ağız Çapı: 22 cm / Cidar: 0,46 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 5/6 kırmızı / Astar Rengi: 10R 4/4 soluk kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; hamur orta yoğunlukta mika katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 10 (Fig. 7.10)

Ağız Çapı: 21,95 cm / Cidar: 0,34 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 5/8 kırmızı / Astar Rengi: 10R 5/6 kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 2 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur orta yoğunlukta mika katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 11 (Fig. 5a; Fig. 8.1)

Ağız çapı: 18 cm / Cidar: 0,31 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı /Astar rengi: 10R 4/6 kırmızı

Hayes Form 6 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur orta yoğunlukta mika katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdenin üst kısmında rulet bezeme; dışta ağız kenarında yivler.

Kat. No. 12 (Fig. 8.2)

Ağız çapı: 27 cm / Cidar: 0,80 cm

Hamur rengi: 10R 5/6 kırmızı / Astar rengi: 5YR 6/6 kırmızı

Hayes Form 7 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur az mika katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; ağız üst kenarında yivler; dışta ağız kenarının altında rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 13 (Fig. 8.3)

Ağız çapı: 34 cm / Cidar: 0,72 cm

Hamur rengi: 10R 5/2 soluk kırmızı / Astar Rengi: 10R5/6 kırmızı

Hayes Form 7 kâse ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur yoğun kireç ve orta yoğunlukta kum katkılı; içte ve dışta astarlı; astar ince ve mat; ağız üst kenarında yivler; dış ağız kenarının altında rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 14 (Fig. 8.4)

Ağız çapı: 20 cm / Cidar: 0,50 cm

Hamur rengi: 10R 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 8A tabak ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur orta yoğunlukta taşcık, mika ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 15 (Fig. 5b; Fig. 8.5)

Ağız çapı: 32 cm / Cidar: 0,65 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı

Hayes Form 8A tabak ağız parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur yoğun mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; ağız tablasında yivler; dış ağız kenarının altında rulet bezeme.

Kat. No. 16 (Fig. 8.6)

Ağız çapı: 36 cm / Cidar: 0,31 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 8B tabak ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur az mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; dış ağız kenarının altında ve gövdede rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 17 (Fig. 8.7)

Ağız çapı: 34 cm / Cidar: 0,46 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/6 kırmızı

Hayes Form 8B tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; gözenekli hamur yoğun mika, kireç ve az kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; ağız tablasında çizgi ve rulet bezeme; gövdede rulet bezeme.

Kat. No. 18 (Fig. 9.1)

Ağız çapı: 30 cm / Cidar: 0,32 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi / Astar rengi: 2.5 YR6/6 açık kırmızı

Hayes Form 9/Meyza Form K2 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur yoğun kireç, orta yoğunlukta mika ve kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdede rulet bezeme.

Kat. No. 19 (Fig. 9.2)

Ağız Çapı: 32 cm / Cidar: 0,48 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 2.5YR 5/8 kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 9A-B/Meyza Form K3 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur az kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; dış ağız kenarında dalgalı çizgi kazı bezeme; gövdede rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 20 (Fig. 9.3)

Ağız çapı: 22,09 cm / Cidar: 0,41 cm

Hamur rengi: 10R 6/6 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/6 kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 9A-B/Meyza Form K3 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur yoğun mika ve az kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdede rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 21 (Fig. 9.4)

Ağız çapı: 30 cm / Cidar: 0,34 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 9A-B/Meyza Form K3 tabak ağız ve gövde parçası. Orta sert, hafif pürüzlü dokulu; gözenekli hamur az kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdede rulet bezeme ve yivler.

Kat. No. 22 (Fig. 9.5)

Ağız çapı: 20 cm / Cidar: 0,47 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/6 kırmızı

Hayes Form 9A-B/Meyza Form K3 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur orta mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 23 (Fig. 9.6)

Ağız çapı: 22 cm / Cidar: 0,43 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 5/6 kırmızı; Astar Rengi: 10R 5/8 kırmızı

Hayes Form 9A-B/Meyza Form K3 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur az mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdede rulet bezeme.

Kat. No. 24 (Fig. 9.7)

Ağız çapı: 26 cm / Cidar: 0,88 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 5/8 açık kırmızı; Astar rengi: 10R 5/8 kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 9/Meyza Form K4 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur az mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 25 (Fig. 9.8)

Ağız çapı: 22 cm / Cidar: 0,30 cm

Hamur rengi: 2.5YR 5/6 kırmızı / Astar rengi: 10R 4/6 kırmızı

Hayes Form 9/Meyza Form K4 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur yoğun mika ve orta yoğunlukta kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; ağız kenarının altında ve gövdede rulet bezeme.

Kat. No. 26 (Fig. 5c; Fig. 9.9)

Ağız çapı: 32 cm / Cidar: 0,43 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 5/6 kırmızı / Astar rengi: 10R 5/4 kırmızı

Hayes Form 10/Meyza Form K5 tabak ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; gözenekli hamur orta yoğunlukta kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; gövdede rulet bezeme.

Kat. No. 27 (Fig. 10.1)

Ağız Çapı: 37,9 cm / Cidar: 1,4 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/6 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/6 kırmızı

Hayes Form 11B tekne ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzlü dokulu; hamur orta yoğunlukta mika ve az kireç katkılı; tüm iç yüzü ve dışta sadece ağız kenarını kaplayan ince ve mat astarlı; gövdede silmeler.

Kat. No. 28 (Fig. 10.2)

Ağız Çapı: 28 cm / Cidar: 0,57 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 5YR 6/6 kırmızimsı sarı

Hayes Form 11B tekne ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur az kireç ve taşcık katkılı; iç yüzü kaplayan ince ve mat astarlı; gövdede silme.

Kat. No. 29 (Fig. 10.3)

Ağız çapı: 28 cm / Cidar: 0,63 cm

Hamur rengi: 2.5YR 7/6 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 4/8 kırmızı

Hayes Form 11B tekne ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzlü dokulu; hamur orta yoğunlukta mika, az kireç ve kum katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 30 (Fig. 10.4)

Ağız Çapı: 36 cm / Cidar: 0,86 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 2.5YR 4/6 kırmızı

Hayes Form 11B tekne ağız ve gövde parçası. Sert, hafif pürüzlü dokulu; hamur az mika ve kireç katkılı; iç yüzeyi ve dışta sadece ağız kenarını kaplayan astar ince ve mat.

Kat. No. 31 (Fig. 10.5)

Ağız çapı: 25 cm / Cidar: 0,85 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 5YR 3/2 koyu kırmızımsı kahverengi

Hayes Form 11B tekne ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; hamur yoğun mika katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 32 (Fig. 10.6)

Ağız Çapı: 20 cm / Cidar: 0,35 cm

Hamur rengi: 10R 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 4/8 kırmızı (dışta yer yer 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 11C tekne ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur yoğun mika katkılı; iç yüzeyi ve dışta sadece ağız kenarını kaplayan astar ince ve mat.

Kat. No. 33 (Fig. 5d; Fig. 10.7)

Ağız Çapı: 44 cm / Cidar: 0,90 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 5/6 kırmızı

Hayes Form 11C tekne ağız ve gövde parçası. Sert, tozsuz dokulu; gözenekli hamur az mika ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

Kat. No. 34 (Fig. 11.1)

Ağız çapı: 30 cm / Cidar: 0,70 cm

Hamur rengi: 2.5YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 10R 6/8 açık kırmızı (dış ağız kenarında 7.5YR 8/1 beyaz)

Hayes Form 12B testi ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; gözenekli hamur az kum katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat; dışta ağız kenarında dalgalı kazıma çizgi bezeme.

Kat. No. 35 (Fig. 11.2)

Ağız çapı: 12 cm / Cidar: 0,36 cm

Hamur rengi: 2.5 YR 6/8 açık kırmızı / Astar rengi: 5 YR 4/4 kırmızımsı kahverengi

Meyza Form K 8 testi ağız ve gövde parçası. Sert, pürüzsüz dokulu; hamur az mika ve kireç katkı; iç ve dış yüzey astarlı; astar ince ve mat.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Florus

Lucius Annaeus Florus, Epitome of Roman History, (Çev. E. S. Forster), William Heinemann; London 1929.

Hierocles

Hierocles Byzantinus, Synecdemvs, Accedvnt Fragmenta Apvd Constantinvm Porphyrogennetvm Servata et Nomina Urbivm Mvtata; Recensvit Avgvstvs Bvrckhardt, B.G Tevbneri, Lipsiae 1893.

Lucanus

Marcus Annaeus Lucanus, Pharsalia-The Civil War, (Çev. J. D. Duff), William Heinemann; London 1928.

Ptolemaios

Cladius Ptolemaius, Geographia, (Çev. E. L. Stevenson), New York 1932.

Stephanus

Stephanus Byzantii, Ethnicorum Quae Supersunt: Tomus Prior, Impensis G. Reimeri, Berolini 1849.

Modern Kaynaklar

Armstrong 2012

P. Armstrong, "The survey pottery: Hellenistic and later", The Balboursa Survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia, Vol. 2, British Institute of Archaeology at Ankara, Monography 43, (Ed. J. J. Coulton), Ankara 2012, 31-82.

Armstrong 2016

P. Armstrong, "Trade in the east Mediterranean in the 8th century", Byzantine Trade, 4th-12th Centuries: The Archaeology of Local, Regional and International Exchange. Papers of the Thirty-eighth Spring Symposium of Byzantine Studies, St John's College, University of Oxford, March 2004, 2016, 157-178.

Autret- Rauh 2010

C. Autret- N. Rauh, “Roman Amphora Production in Western Rough Cilicia”, Antik Çağda Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi: Sempozyum Bildirileri 06-08 Kasım 2008, Mersin/Olive Oil and Wine Production in Anatolia During Antiquity: Symposium Proceedings 06-08 November 2008, Mersin, (Eds. Ü. Aydınöglü- A. K. Şenol), İstanbul 2010, 109-122.

Can 2017

B. Can, “Syedra ve Territoryumu”, Barış Salman Anı Kitabı, (Eds. I. A. Adıbelli- G. İlgezdi Bertram- K. Matsumura- E. Baştürk- C. Koyuncu- H. A. Kızıarslanoğlu- T. Y. Yedidağ- A. Topaloğlu Uzunel), Ege Yayınları, İstanbul 2017, 37-52.

Can vd. 2017

B. Can- A. Çakır- B. Cannon- D. Murphy- H. A. Kızıarslanoğlu, “Surveys at Syedra (Second Season) 2016/Syedra 2016 (İkinci Sezon) Yüzey Araştırmaları”, ANMED 15, 2017, 242-250.

Catling 1972

H. W. Catling, “An Early Byzantine Pottery Factory at Dhiorios in Cyprus”, The Journal of the Council for British Research in the Levant, 4, 1972, 1-82.

Eisenmenger 2003

U. Eisenmenger, “Late Roman Pottery in Limyra (Lycia)”, Les Ceramiques en Anatolie aux Epoques Hellenistique et Romaine, (Ed. Catherine Abadie-Reynal), İstanbul 2003, 193-196.

Fırat 1999

N. Fırat, Perge Konut Alanı Keramiği, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1999.

Fırat 2000

N. Fırat, “So-called ‘Cypriot red slip ware’ from the habitation area of Perge (Pamphylia)”, RCRF Acta 36, Abingdon 2000, 35-38.

Gomez vd. 2002

B. Gomez- H. Neff- M. L. Rautman- S. J. Vaughan- M. D. Glascock, “The source provenance of Bronze Age and Roman pottery from Cyprus”, *Archaeometry* 44, 2002, 23-36.

Hayes 1972

J. W. Hayes, *Late Roman Pottery*, The British School at Rome, London 1972.

Huber 1993

G. Huber, “Syedra”, *Anzeiger der Philosophisch-Historische Klasse* 129. Verlag Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 1993, 27-78.

Huber 2003

G. Huber, “Weiteres zu Syedra”, *Anzeiger der Philosophisch-Historische Klasse* 138. Verlag Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 2003, 148-165.

Jackson vd. 2012

M. Jackson- M. Zelle- L. Vandeput- V. Köse, “Primary evidence for Late Roman D Ware production in southern Asia Minor: a challenge to “Cypriot Red Slip Ware”, *Anatolian Studies* 62, 2012, 89-114.

Karamut 1997

İ. Karamut, “1995 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme ve Kurtarma Kazısı Çalışmaları”, VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 8-10 Nisan 1996, Kuşadası, 1997, 49-56.

Kenkel 2007

F. Kenkel, “The Cypriot red slip ware and its derivatives from Pednelissos in Pisidia”, Çanak. Late antique and medieval pottery and tiles in Mediterranean archaeological contexts, (Ed. B. Böhlendorf-Arslan, A. O.- Uysal, J. Witte-Orr), *Byzas* 7, Ege Yayınları, İstanbul 2007, 131-146.

Köse 2017

V. Köse, “Nehirler, Kıyılar, Limanlar ve Kentler”, *Anadolu/Anatolia* 43, 2017, 179-201.

Kösters 2003

O. Kösters, Die Trinitätslehre des Epiphanius von Salamis: Ein Kommentar zum "Ancoratus", Forschungen zur Kirchen-und Dogmengeschichte 86, Göttingen 2003.

Merkelbach- Stauber 1996

R. Merkelbach- J. Stauber, "Die Orakel des Apollon von Klaros", Epigraphica Anatolica, Vo. 27, 1996, 1-54.

Meyza 2007

H. Meyza, Nea Paphos V, Cypriot Red Slip Ware: Studies on a Late Roman Levantine Fine Ware, Warsaw University Press, Warsaw 2007.

Poblome vd. 2001

J. Poblome- P. Degryse- D. Cottica- N. Firat, "A New Early Byzantine Production Centre in Western Asia Minor. A Petrographical and Geochemical Study of Red Slip Ware From Hierapolis, Perge and Sagalassos.", RCRF Acta 37, 2001, 119-126.

Poblome- Firat 2011

J. Poblome- N. Firat, "Late Roman D. A Matter of Open(ing) or Closed Horizons?", LRFW 1. Late Roman Fine Wares. Solving Problems of Typology and Chronology, Roman and Late Antique Mediterranean Pottery 1, (Eds. M. Á. Cau- P. Reynolds- M. Bonifay), Oxford 2011, 49-55.

Touma 2001

M. Touma, "Chypre. Céramique et problèmes", (Ed. E. Kountoura-Galaki), The Dark Centuries of Byzantium (7th-9th Centuries), 2001, 267-291.

Vroom 2007

J. Vroom, "Limyra in Lycia: Byzantine/Umayyad pottery finds from excavations in the eastern part of the city", Céramiques antiques en Lycie (VIIe s. a.C. - VIIe s. p.C.). Les produits et les marchés. Actes de la table ronde de Poitiers, 21-22 Mars 2003, (Ed. S. Lemaître), 2007, 261-292.

Waagé 1948

F. O. Waagé, “Hellenistic and Roman tableware of North Syria”, *Antioch-on-the-Orontes IV*, 1, *Ceramics and Islamic coins*, (Ed. F.O. Waagé), Princeton University Press, Princeton 1948, 1-60.

Williams 1989

C. Williams, *Anemurium: The Roman and Early Byzantine Pottery*, Wetteren, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1989.

Williams- Lund 2013

D. F. Williams- J. Lund, “Petrological Analyses of “Pinched-handle” Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus”, *Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, (Eds. M. L. Lawall- J. Lund), 2013, 156-164.

FIGÜRLER

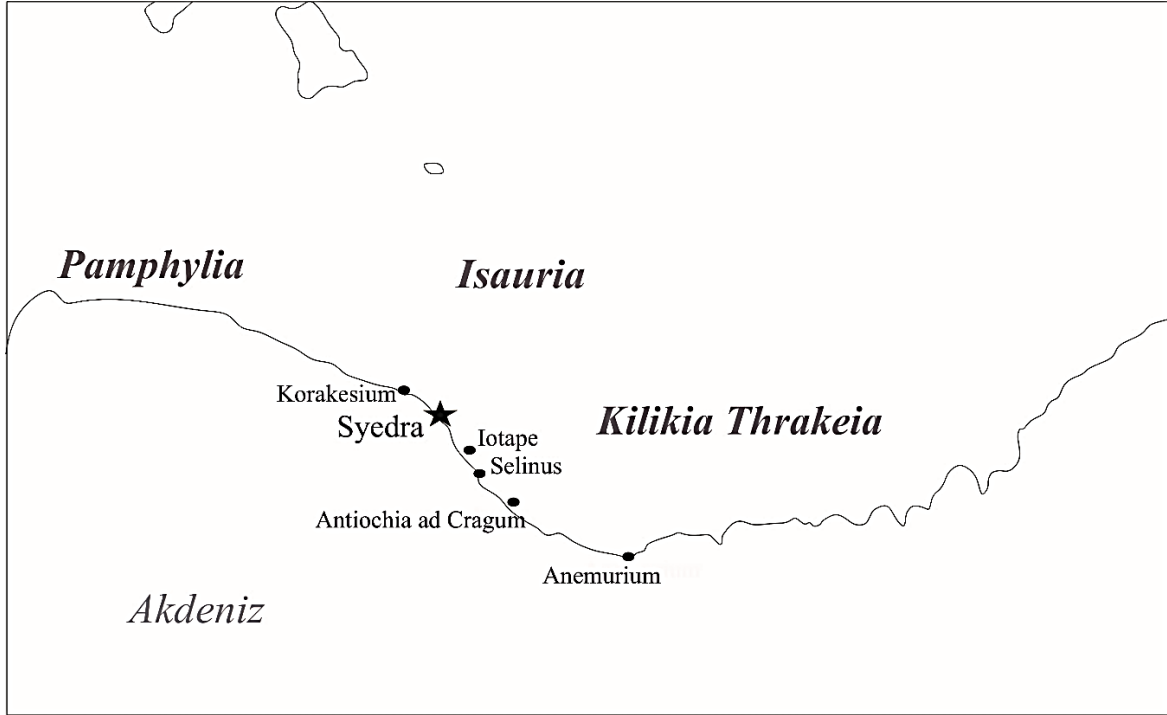

Fig. 1 Syedra'nın batı Dağlık Kilikia (Kilikia Thrakeia) Bölgesi'ndeki konumu

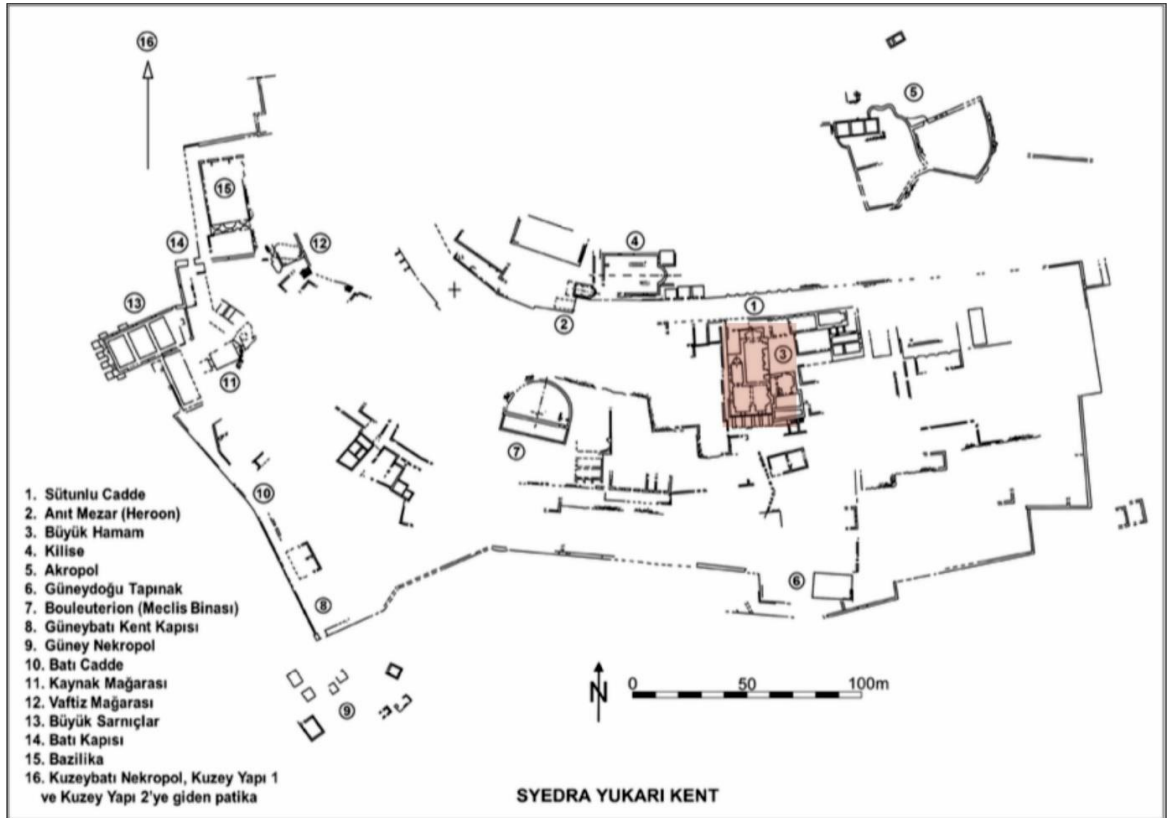

Fig. 2 Syedra Yukarı Kent Planı (Can 2017, 45, Fig. 2).

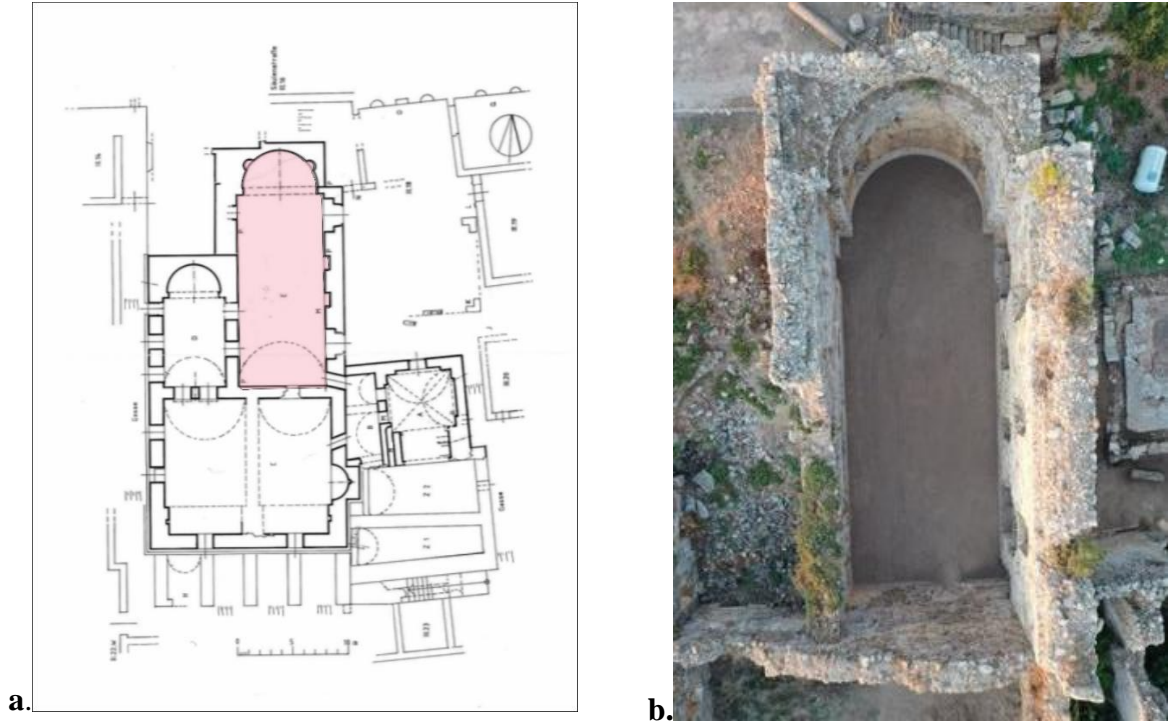

Fig. 3 a. Syedra-Büyük Hamam genel planı (Huber 1993, Plan 6); **b.** Frigidarium (Syedra Kazı Arşivi).

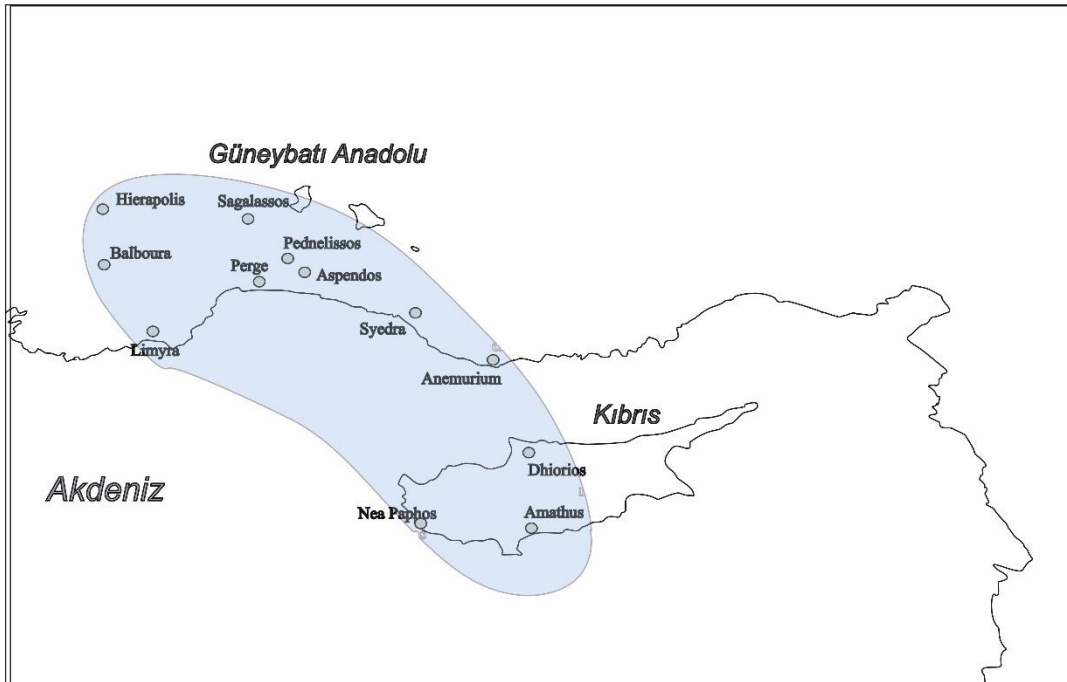

Fig. 4 Geç Roma D koinesi

Fig. 5 a. Hayes Form 6 (Kat. No. 11); **b.** Hayes Form 8 (Kat. No. 16); **c.** Hayes Form 10/Meyza Form K5 (Kat. No. 26); **d.** Hayes Form 11 (Kat. No. 33)

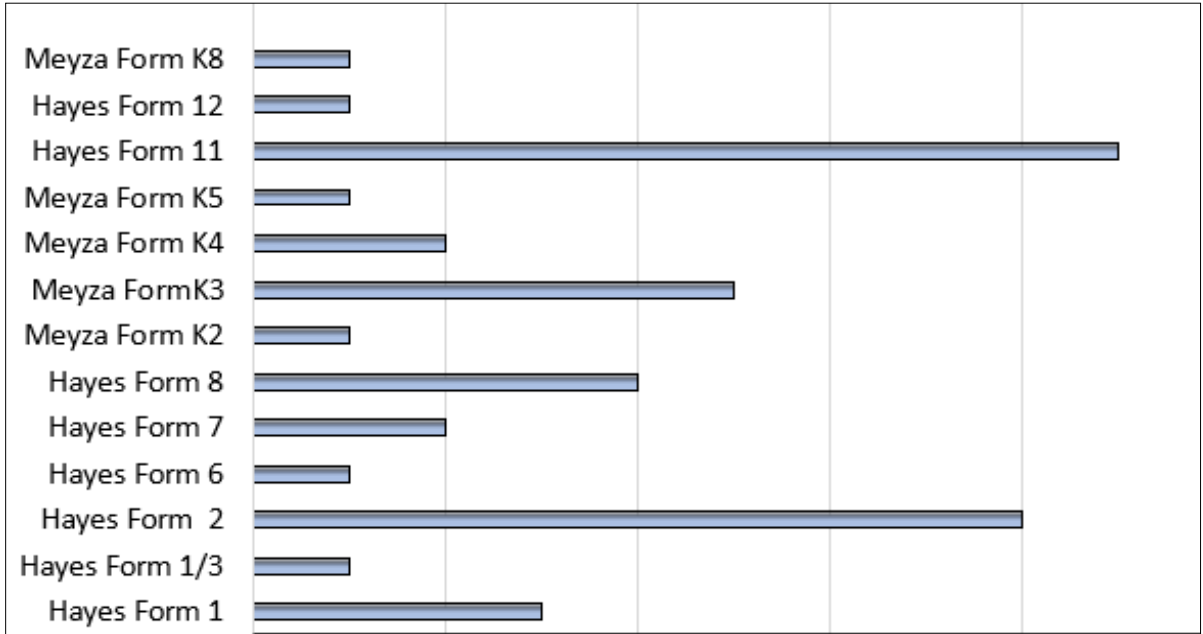

Fig. 6 Syedra-Büyük Hamam Geç Roma D Formları

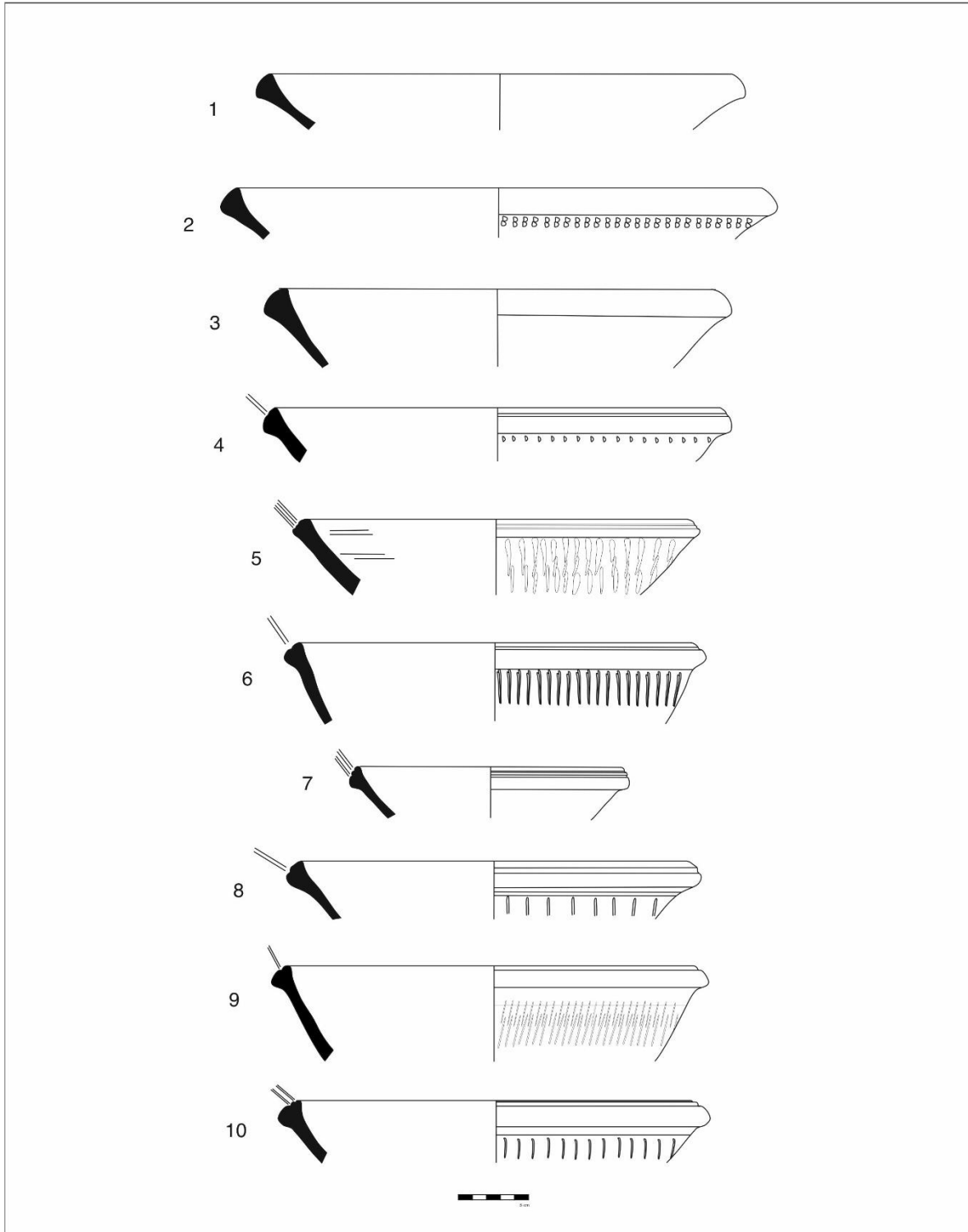

Fig. 7 Hayes Form 1 (no. 1-2), Hayes Form 1/3 (no. 3), Hayes Form 2 (no. 4-10)

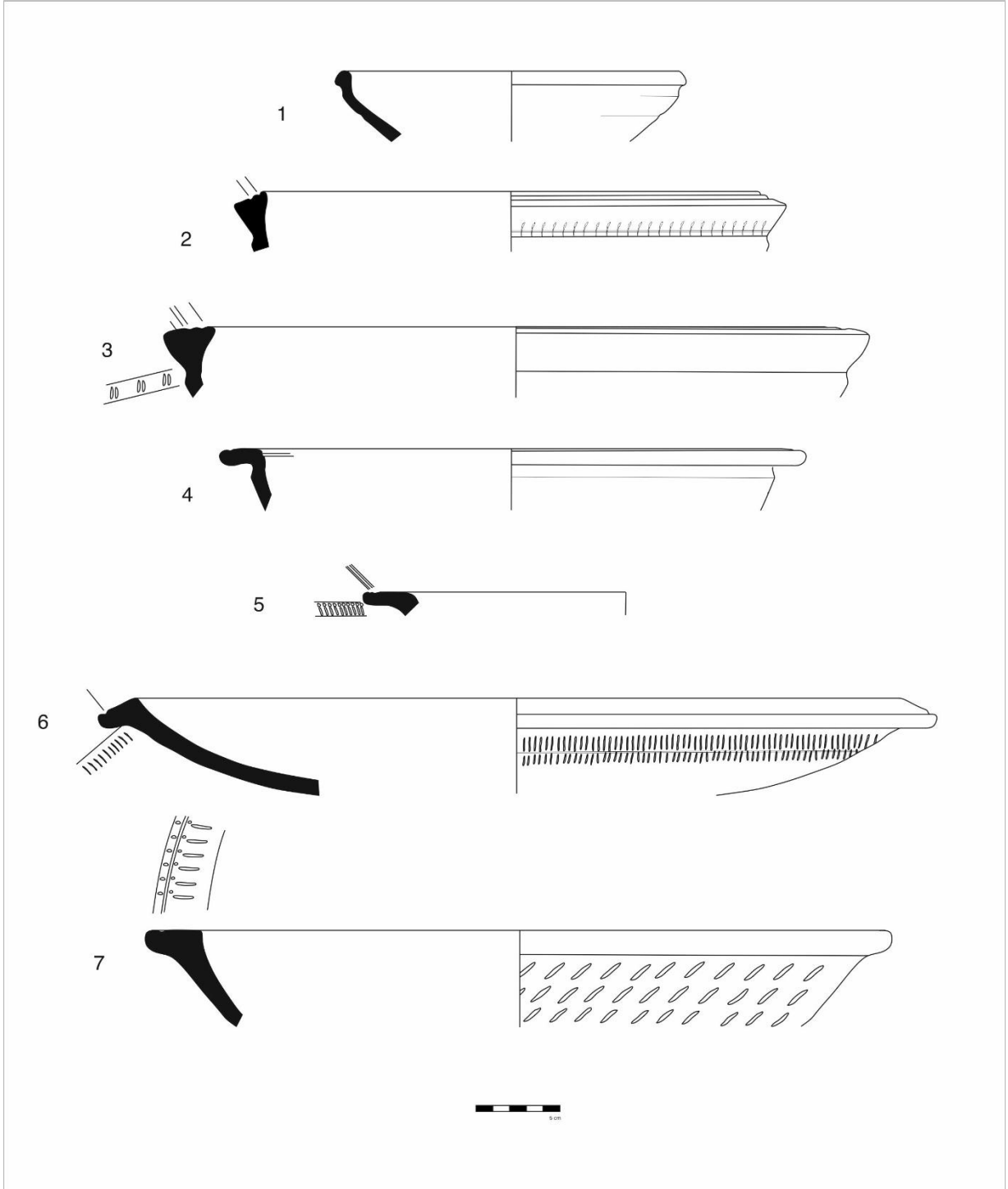

Fig. 8 Hayes Form 6 (no. 1), Hayes Form 7 (no. 2-3), Hayes Form 8 (no. 4-7)

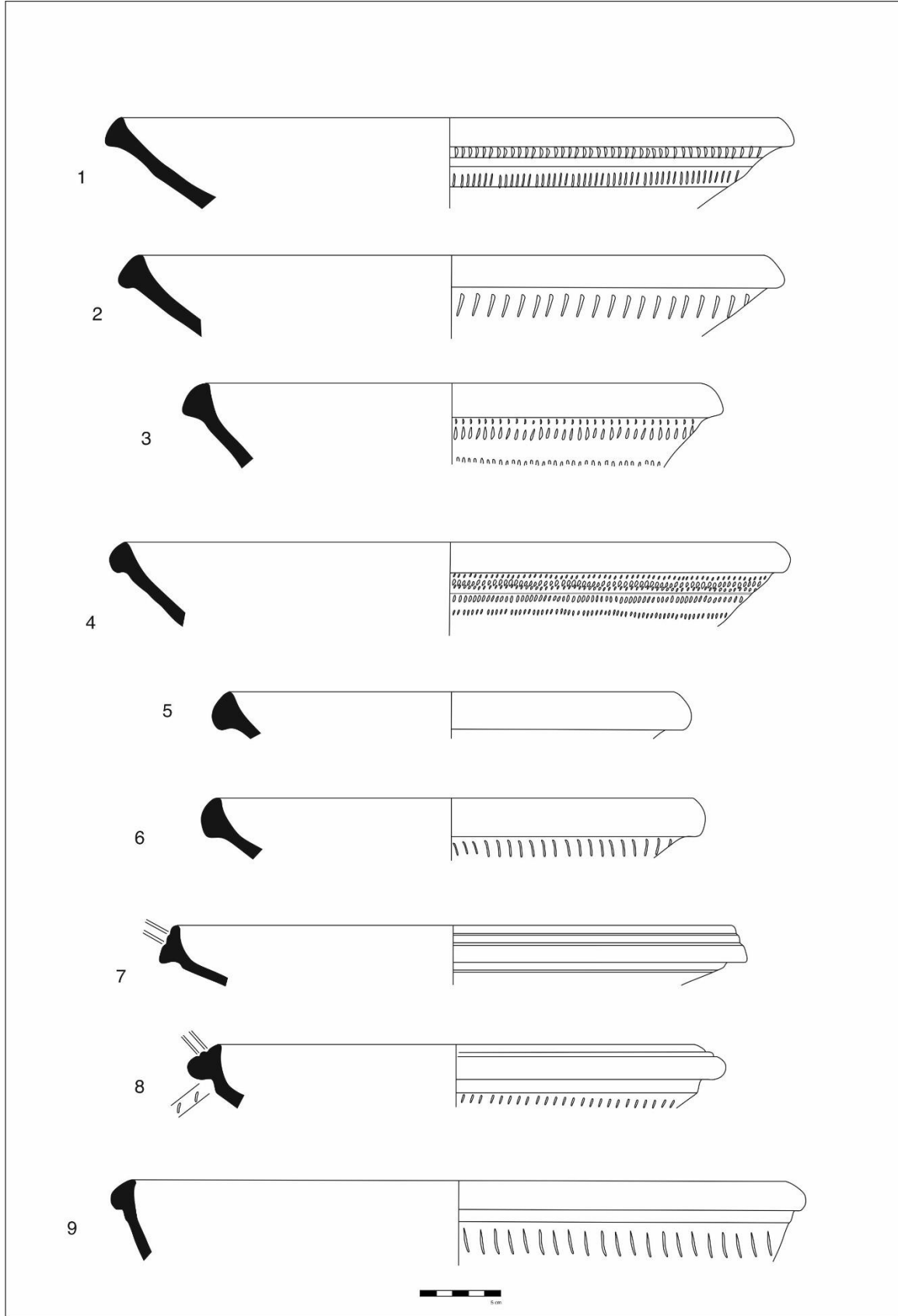

Fig. 9 Hayes Form 9-10/Meyza Form K2-K5 (K2: no.1; K3: no. 2-6; K4: no. 7-8; K5: no. 9)

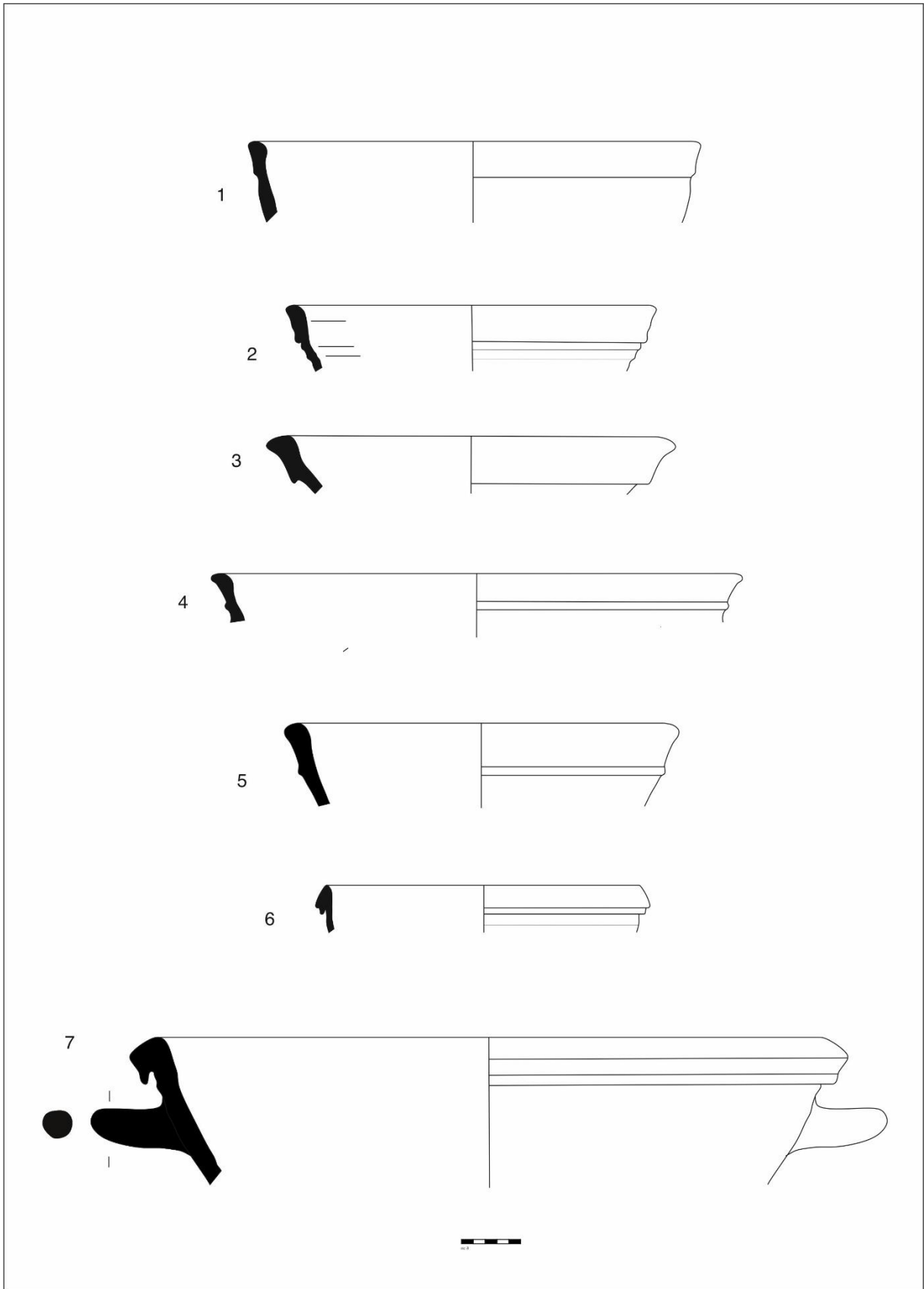

Fig. 10 Hayes Form 11 (no. 1-7)

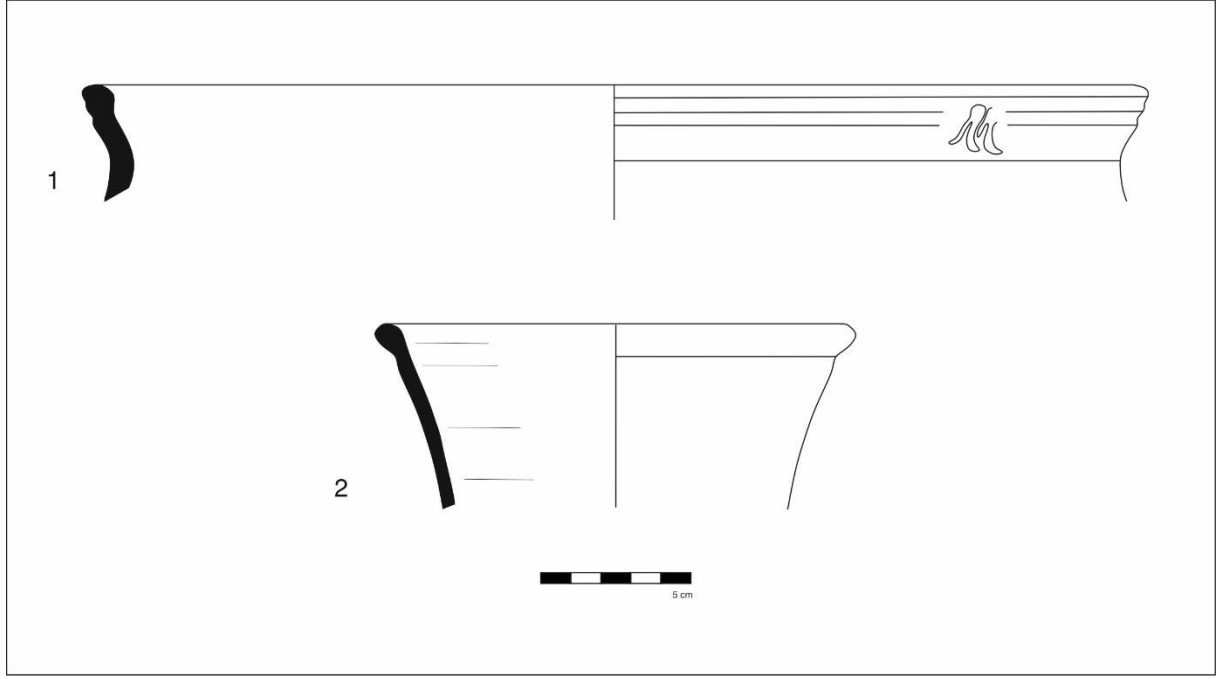

Fig. 11 Hayes Form 12 (no. 1); Meyza Form K8 (no. 2)